

PROIECT EDITORIAL: COVOARE OTOMANE DIN TRANSILVANIA©

Covoarele anatoliene de perioadă otomană din Transilvania, sunt o forma de manifestare artistică universal apreciată ce reprezintă unul dintre elementele de importanță majoră ale Patrimoniului Cultural din România.

Volumul publicat prezintă în mod exhaustiv și *pentru prima dată în cele trei limbi ale Transilvaniei* (germană, maghiară și româna) acest fond de covoare, unic în lume prin bogăție și stare de conservare, analizând aspectele istorice, religioase, inter-etnice care au dus la acest fenomen tipic transilvănean.

În literatura de specialitate occidentală, prezența unui număr atât de important de covoare în Transilvania, a fost analizată în mod superficial și foarte des, chiar în publicații recente, au apărut teorii neîntemeiate, improbabile sau insuficient documentate.

Pe de-o parte, bine cunoscuta teorie a originii extra-anatoliene, formulată de marele expert american Charles Grant Ellis, susținea că aceste covoare ar fi fost lucrate în spațiul Balcanic, în Muntenia sau Moldova ("Turcia Europeană"), ceea ce a constituit mult timp motiv de controversă. Considerăm ca lucrarea de față clarifică în mod definitive proveniența anatoliană a acestor covoare.

Pe de altă parte, bogata literatură de specialitate maghiară, al cărei cel mai recent reprezentant a fost regretatul cercetător de renume internațional Ferenc Batári, tindea să transforme acest fenomen într-un *aspect caracteristic comunității maghiare*, evitând să sublinieze suficient de clar rolul comunității germane (săsești) și al Bisericii Evanghelice C.A. în păstrarea acestor covoare.

Pentru prima dată după 1933 se prezintă o situație la zi a pieselor existente în Transilvania din perioada cuprinsă între sfârșitul secolului XV și sfârșitul secolului XVIII. Acest interval coincide cu perioada de maximă înflorire a artei otomane. Cu această ocazie s-a efectuat analiza textilă a tuturor pieselor din Transilvania, care a fost corelată cu aspecte stilistice și istorice, în încercarea de a efectua datarea la nivelul teoriilor moderne.

Un accent deosebit a fost pus pe prezentarea materialului din interiorul Transilvaniei, prin apelul la bogatele surse de documentare istorică prezente în arhive, muzee și parohii reformate.

Anul acesta se împlinesc 75 de ani de la publicarea monumentalei opere a lui Emil Schmutzler *Altorientalische Teppiche in Siebenbürgen*, tipărită la Leipzig în 1933, în 325 de exemplare; aceasta a fost pentru multe decenii cea mai importantă mărturie asupra covoarelor din Transilvania (inclusive piese din colecția de la Bistrița, care se află acum în Germania). Volumul de curând publicat este dedicat celebrului colecționar din Brașov, fin cunoscător al covoarelor anatoliene.

Cu ocazia expoziției *Tappeti Anatolici dalla Transilvania. Secoli XVI-XVII*, de la Roma din Aprilie 2005 au fost prezentate edițiile engleză și italiană.

Succesiv textul a fost revăzut, îmbogățit și tradus în cele 3 limbi ale Transilvaniei; pentru prima oară în literatură de specialitate s-a făcut o armonizare a termenilor referitori la covoare. În Octombrie 2006, cu ocazia deschiderii expoziției *Osmanische Teppiche in Siebenbürgen* de la Muzeul de Artă Islamică din Berlin au fost lansate edițiile română,

magiară și germană. În fine cu ocazia expoziției *In Praise of God: Anatolian Rugs in Transylvanian Churches 1500-1750* de la Istanbul (Aprilie-August 2007) a fost prezentată a doua ediție (revazută și îmbogățită) engleză.

◆ **SCOPUL LUCRĂRII**

- a) Clarificarea adevărului istoric, pe baza unei documentări ample, în parte inedită, referitoare la proveniența acestor covoare, la *pătrunderea* lor în Transilvania cât și la fenomenul complex de *acumulare și păstrare* în Bisericile Evanghelice C.A. ale comunităților germane și, în măsură mult mai mică, în mediile maghiare reformate.
- b) Promovarea internațională a *siturilor transilvănene* deținătoare de covoare, care cu cele circa 360 de covoare existente astăzi, constituie cel mai vechi și mai important ansamblu de covoare de acest tip din lumea creștina; unele tipuri se numesc chiar covoare “de Transilvania”.
- c) Realizarea unei opere *de înaltă calitate tipografică* (executată în Italia) în semn de omagiu cu ocazia împlinirii a 75 de ani de la publicarea operei lui Emil Schmutzler. De mare importanța în realizarea acestui obiectiv a fost posibilitatea de a efectua fotografia de calitate profesională, cu covoarele dispuse orizontal, așa cum s-a procedat la albumul lui Schmutzler.
- d) Stimularea *restaurării și conservării* acestor covoare, în cadrul acțiunilor de prezentare și promovare al cărții astfel ca un număr tot mai mare să fie expuse. De subliniat că în cadrul operațiilor în vederea catalogării și fotografierii au fost spălate, conservate și analizate circa 200 covoare.
- e) Alcătuirea unui inventar actualizat, organizat într-o bancă de date în vederea *cunoașterii și protejării* acestui patrimoniu.

◆ **ALCĂTUIREA VOLUMULUI**

Cuvânt înainte (Episcop dr.dr.h.c. Khristoph Klein)

I Introducere

Scurt istoric al publicațiilor referitoare la covoarele din Transilvania

II Transilvania și covoarele turcești

1. Cadrul istoric
2. Comerțul și pătrunderea covoarelor turcești în Transilvania
3. Funcțiunile covoarelor turcești în Transilvania

III. Tipologia covoarelor turcești conservate în Transilvania

Acest capitol, bazat pe o bibliografie completă și pe cunoașterea unui mare număr de covoare similare din Turcia și din Occident constituie cea mai amplă descriere a

tipologiilor de covoare păstrate în Transilvania. Cu această ocazie se propune o nouă clasificare a grupului de covoare “de Transilvania”.

IV. Catalog

Circa 300 de covoare și fragmente (alese dintre cele 370 existente astăzi în Transilvania) însoțite de o descriere foarte accesibilă și de analiza textilă, cu piese din toate colecțiile transilvănene: covoare Ghirlandaio și Holbein databile în jurul anului 1500, covoare Uşak, covoare Lotto, covoare albe, covoare “de Transilvania”. (Este fără îndoială materialul cel mai amplu publicat vreodată, cu exemplare din toate variantele de covoare cu nișă dublă, nișă simplă, covoare de rugăciune, covoare cu coloane, etc).

Pentru a ușura consultarea materialului, fotografia fiecărui covor este însoțită, pe aceeași pagină, de datele textile împreună cu biserica sau muzeul de apartenență.

Au fost prezentate și piese dispărute în încercarea de a lansa un mesaj pentru regăsirea acestor covoare, fapt care s-a verificat după expoziția de la Berlin din Octombrie 2006.

V. Principalele colecții

Sunt prezentate principalele colecții transilvănene (Biserica Neagra, Brukenthal, Sighișoara, Mediaș, Biertan, Rupea, Sebeș etc.) cu imagini de calitate și cu o scurtă prezentare a fiecărei biserici pentru a încuraja turismul către aceste situri, ce în general nu apar pe lista colecțiilor de covoare din lume. De asemenea a fost prezentată colecția de la Bistrița și contextul în care covoarele de acolo au fost duse din Transilvania în timpul celui de al doilea război mondial.

Anexe

◆ COLECTIVUL DE AUTORI ȘI CONSULTANȚI

Volumul a fost proiectat, editat și tehnoredactat de ing. Ștefan Ionescu.

Autorii textelor: arh. Alberto Boralevi, președintele Comitetului Academic ICOC (International Congress of Oriental Carpets), ing. Ștefan Ionescu, dr. Andrei Kertesz, Muzeul Național Brukenthal.

Autorii anexelor: Rodica Dinulescu, Mircea Dunca, George Schmutzler, Ali Riza Tuna

La proiect a participat un colectiv de consultanți din România, Italia și Elveția:

- Dr. Șerban Turcuș – Amb. Română pe lângă Sf. Scaun
- Prof. Dr. Radu Ardevan – Muz. Ist. Cluj
- Mircea Dunca – Muz. Național de Artă – expert în probleme covoare
- Gernott Nussbächer – Parohia Brașov – istoria Transilvaniei, inscripții
- Dr. Veronka Dane – Arhiva Eparhiei Bisericii Reformate, Cluj-Napoca
- Av. Klaus Sanig – Merano – cercetări bibliografice
- Ali Riza Tuna, Geneva – expert în structură textilă

◆ COLECTIVUL DE TRADUCĂTORI

- Lidia Ionescu, Brenda Walker – traducerea engleză
- Jill Tilden – copy editor la revista HALI
- Teresa Maddalena – traducerea italiană
- E. Hellmann, A. Tudose, E. Konradt, Detlef Maltzahn – traducerea germană
- Andrea Papp (Muzeul de Istorie a Transilvaniei), Dr. Gábor Sipos (Universitatea B. Bolay, Cluj-Napoca), Emese Pasztor (Muzeul de Artă Aplicată, Budapesta) – traducerea maghiară

◆ PATRONAJ

Opera are înaltul patronaj al urmatoarelor foruri care au asigurat *promovarea culturală a proiectului*:

Ministerul Culturii și Cultelor din România
Muzeul Național Brukenthal
Ambasada Română pe Lânga Sf. Scaun.
Accademia di Romania de la Roma

Volumul beneficiază de aprobarea oficială a Consistoriului Superior al Bisericii Evanghelice C.A. din România.

◆ COPYRIGHT

În calitate de inițiator, editor și curator al publicației ing. Stefan Ionescu deține copyrightul asupra întregii lucrări în baza acordurilor exclusive de publicare cu diferitele Parohii posesoare de covoare și a contractelor de colaborare cu autorii textelor și a fotografiilor.

ing. Stefan Ionescu
stefano_ionescu@yahoo.it
București – Sos. Andronache 174, Sctor II
Tel. 021 240.82.91

Roma – Piazza Ledro 7, CAP 00199
Tel. 0039 068605712
Fax. 0039 068557783